

1

Poljska vrana

// Andrej Hudoklin

Čeprav že vrsto let z zanimanjem opazujem ptice, sem se s poljsko vrano (*Corvus frugilegus*) seznanil šele leta 2005, ko sem začel spremljati gnezdilno kolonijo pri Krškem. Jata poljskih vran je vzbudila pozornost med ornitologi, saj smo jih v Sloveniji že več kot desetletje prištevali med domnevno izumrle vrste. Značilna gnezda v vrhovih robinij na robu opuščene gramoznice sem s ceste opazil zgodaj spomladi leta 2005, kolega Dušan Klenovšek iz bližnjega Krškega pa je prav tu že leto prej zabeležil prvo gnezdenje. Gnezdilno kolonijo sem nekajkrat obiskal konec aprila, ko so bili mladiči v gnezdih že dobro operjeni. V presvetljenih krošnjah še neolistanih dreves sem naštel kakih dvajset aktivnih gnezd, v bližini katerih so posedali tudi glasni starši. Nenehno so se spreletavali z drevesa na drevo, se lovili in sporazumevali z mladiči, ki so jim glasno odgovarjali. Ko so ptice zaznale, da se jim približujem, so zagnale še večji vik in krik, se umaknile na drugo stran gramoznice, mladiči pa so polegli po gnezdih. Šele čez čas, ko sem se s teleskopom umiril na primerni razdalji, so se začele postopno vračati in kolonija je ponovno oživila.

Poljske vrane so se vrnile tudi naslednje leto, a bi se njihovo gnezdenje skorajda žalostno končalo. Dušan je sporočil, da so prav pred začetkom gnezdenja začeli podirati drevesa. Kolonija se je zato prestavila na skupino dreves ob priključku avtoceste, kjer med hrasti rastejo tudi posamezni borovci. Tako leta 2006 kot tudi lani je bilo gnezdenje uspešno, kolonija pa se počasi povečuje, kar kaže, da se je tu uspešno nastanila. Vrane sem poleti in jeseni še večkrat opazoval na požetih pšeničnih in kasneje koruznih njivah na Krško-brežiškem polju.

Ogroženost

Poljska vrana je široko razširjena vrsta. Pogosta je v zmernem podnebnem pasu Evrope, ne pa v Sredozemlju. V Sloveniji je pogosto opažena na preletu in prezimovanju, ko v srednjo Evropo priletijo velike jate iz severovzhodnih gnezdišč in se še pred koncem zime začno vračati.

Iz Ornitološkega atlasa Slovenije lahko razberemo, da sobile v osemdesetih letih prejšnjega stoletja zabeležene gnezdilne kolonije na posameznih lokacijah panonskega obrobja. Zadnje poročilo se nanaša na kolonijo v Petišovcih, ki so jo leta 1992 uničili z vodnimi curki. Rdeči seznam ogroženih ptic gnezdilk Slovenije je vrsto leta 1994 kot tudi 2002 uvrstil v kategorijo domnevno izumrlih vrst. Ljudje so poljske vrane preganjali predvsem zaradi škode, ki so jo povzročale na poljih, pogosto pa tudi zaradi hrupa gnezdilnih kolonij. Reševanja problemov so se lotili tako, da so začeli uničevati občutljive gnezdilne kolonije, verjetno pa je k izginjanju gnezdeče populacije pripomogel tudi nezakoniti lov.

Populacijske razmere v evropskem prostoru so bolj optimistične. Vrsta je široko razprostranjena in šteje 20.000.000 do 35.000.000 osebkov. Podatki sicer kažejo, da populacija nekoliko upada, predvsem v delih srednje Evrope, vendar se še ni približala pragu ogroženosti, zato je opredeljena kot manj ogrožena.

Značilnosti

Poljska vrana ima značilen vranji videz. Perje je povsem črno in vijolično bleščeče, najbolj vpaddljiv znak je gola koža ob osnovi kljuna. Mladostni osebki nimajo golega obraza, zato jih lahko zamenjamo s podobno črno vrano (*Corvus*

corone). Njihova značilnost so tudi hlačasto operjeni kraki, ki dajejo vtis kratkih »pumparic«.

Že od daleč so prepoznavne tudi njihove značilne gnezdilne kolonije v vrhovih dreves. Te lahko štejejo tudi nekaj 100 gnezd, ki so praviloma tesno skupaj. Mesto za gnezdo izbere samec, kasneje pa se mu pridruži samica. Ob lanskem zgodnjem spomladanskem obisku sem lahko opazoval graditev gnezd. Kot osnovno gradivo so ptice uporabile tanjše vejice, ki so jih pobirale s tal v bližnji okolici, nekatere pa so jih lomile v bližnjem grmovju in jih nosile v gnezda. Ob frfo-tajočem vrvežu med gnezdi so kdaj pa kdaj skušale izpuliti vejico iz nastajajočega sosednjega gnezda. Seveda so se lastniki takoj odločno postavili v bran svojega »imetja«.

Gnezda so običajno narejena v začetku marca. Njihova notranjost je mehko postлана z listjem, travo ali mahom. V njih je 2 do 6 jajc, ki jih običajno vali samica, samec pa jo hrani na gnezdu. Do konca marca se mladiči že izvalijo, v dobrem mesecu pa so največkrat tudi speljani. Mladi zarod hranita oba starša. Ko zapustijo gnezdo, skrbita zanje še dobrih šest tednov. Jeseni se mlade ptice zberejo skupaj z nespārjenimi osebkami v večje jate, spolno pa lahko dozorijo že v drugem letu.

Škodljive ali koristne?

Kot pove že ime samo, poljske vrane naseljujejo ravninsko kulturno krajino s prevladujočimi polji in ekstenzivnimi travniki s skupinami drevja, kjer spletajo svoja gnezda. Pogosto naseljujejo tudi vaška obrobja in mestne parke. Ko sem opazoval kolonijo pri Krškem, sem lahko z daljnogledom sledil manjšim skupinam in osebkom, ki so odletavali na bližnje njive in se hranili. Tudi literaturni podatki kažejo, da se v večji meri hranijo na razdalji od 500 do 1.000 metrov od kolonije.

Prehranjujejo se predvsem na tleh, kjer na travnikih, pašnikih in še zlasti žitnih njivah stikajo za hrano. Pri tem si pomagajo z dolgim in močnim kljunom, s katerim obračajo grudice, razgrinjajo prst ali pa ga vbadajo v mehka njivska in travniška tla. Prehranjujejo se predvsem s hrano živalskega izvora. Najljubši so jim deževniki, ki so v prehrani zastopani večji del leta, najbolj pa v času gnezdenja. Velik delež sestavljajo tudi ličinke žuželk, še zlasti košeninarjev (Tipulidae) in pokalic (Elateridae), ki objedajo koreninice žit. Oplenijo lahko tudi gnezda travniških ptic, pozimi, ko primanjkuje hrane, pa so njihov plen tudi mali glodavci in mrhovina. V urbanem okolju iščejo različne ostanke hrane

na smetiščih ali celo ob smetnjakih in na ulicah. Pozimi lahko poljske vrane pridejo tudi na vrtove, če jim na odprta mesta nastavimo različne kuhinjske odpadke ali semena.

V prehrani se začne delež živalske hrane zmanjševati poleti, ko se vrane preusmerijo na semena žit in različne plodove. Večje in manjše jate tako lahko opazujemo na strniščih žitnih njiv ter na pokošenih travnikih, kjer je hrana lahko dostopna. Sodobno kmetijstvo usodno zmanjšuje biodiverzitetno kmetijske kulturne krajine. Z izgubo in degradacijo ekstenzivne kulturne krajine je neločljivo povezan tudi upad nevretenčarjev v prsti in na travnikih, ki so ključnega pomena v prehrani poljske vrane. Na srečo vrsta ni izrazit prehranski specialist, zato se za zdaj lahko še prilagaja degradaciji habitata.

Kljub škodi, ki jo nekateri tako zelo poudarjajo, je treba reči, da vrana na obdelanih poljih, kjer se v glavnem hrani, po-uzije več škodljivcev kakor žita. V vsakem primeru drži, kar je zapisal že Fran Erjavec v znanem delu »Živali v podobah« daljnega leta 1868: »Med pticami svojega rodu je poljska vrana najkoristnejša. Nobena druga ptica ne pozoblje toliko hroščev, kakor prav ta. In vendar ljudje v svojo lastno škodo tudi to vrano neusmiljeno preganjajo...«

Poljska vrana se, upajmo, vrača v Slovenijo. Ker je tako kot njena bližnja sorodnika, siva vrana (*Corvus cornix*) in krokar (*C. corax*), med ljudmi slabo zapisana, velja vrsto bolj približati javnosti in prikazati njeno celostno vlogo v ekosistemu, da ne bodo njene gnezdilne kolonije ponovno opustošene. ●

1: Najbolj vpadljiv znak poljske vrane (*Corvus frugilegus*) je gola koža ob osnovni kljuna. Mladostni osebki nimajo golega obraza, zato jih lahko zamenjamo s podobno črno vrano (*Corvus corone*).

foto: Andrej Hudoklin

2: Hranjenje mladiča
foto: Andrej Hudoklin

3: Živahno ozračje v gnezdilni koloniji
foto: Andrej Hudoklin

LITERATURA:

- BirdLife International (2004): Birds in Europe: population estimates, trends and conservation status. – BirdLife International (BirdLife Conservation Series No.12), Cambridge.
- Gregori, J. (1993): Žalostna usoda gnezditvene kolonije poljskih vran *Corvus frugilegus* v Petišovcih. – *Acrocephalus* 39-40: 25.
- Madge, S. & Burn, H. (1993): Crows and jays: a guide to the crows, jays and magpies of the world. – Helm Information, Robertsbridge.
- Geister, J. (1995): Ornitološki atlas Slovenije. – DZS, Ljubljana.
- Kasprzykowski, Z. (2003): Habitat preference of foraging Rooks *Corvus frugilegus* during the breeding period in the agricultural landscape of eastern Poland. – *Acta Ornithologica* 38: 27-31.
- Snow, D. W. & Perrins, C. M. (1998): The birds of the Western Palearctic, concise editions 1 & 2. – Oxford University Press, Oxford.